

DRUHÉ STRETNUTIE ČESKOSLOVENSKÝCH A JUHOSLOVENSKÝCH FILOZOFOV

Už pri predvlnajúšom stretnutí juhoslovanských a českoslovanských filozofov, ktoré sa za iniciatívy a na pozvanie Juhoslovanskej filozofickej spoločnosti uskutočnilo v dalmatskom Zadare, sa ukázalo, že filozofi oboch týchto krajín si majú veľa čo povedať, že ich dialóg môže byť nielen zaujímavý, ale i obojstranne nanajvyš inšpiratívny. Výrazne sa to potvrdilo i na tohtoročnom spoločnom sympóziu. Tentoraz boli juhoslovanskí filozofi našimi hosťami. Sympóziu sa konalo v dňoch 12.—14. 10. 1966 v chate Univerzity Komenského na Pieskoch neďaleko Modry.

Z Juhoslávie prišlo sem 12 filozofov, medzi nimi viaceré popredné osobnosti juhoslovanského filozofického života. Boli tu napríklad profesori belehradskej univerzity Veljko Korač a Ljubomir Tadić, zo Záhrebu prof. Predrag Vranicki, prof. Danko Grlić a doc. Milan Kangrga, z Ljubľane prof. Vojan Rus a dr. Božidar Debenjak, zo Zadaru dr. Maria Břida, zo Sarajeva dr. Ārif Tanovič a iní. Z Československa sa na sympóziu zúčastnil riaditeľ Filozofického ústavu SAV akademik Ladislav Szántó, riaditeľ Sociologického ústavu SAV akademik Andrej Širácky, pracovníci Filozofického ústavu ČSAV dr. Milan Průcha, dr. Radovan Řiřta, dr. Miloš Svoboda a dr. Marie Bauerová, ďalej docent Univerzity Komenského v Bratislave Miroslav Kusý, pracovníci Filozofického ústavu SAV doc. Ján Bodnár, dr. Andrej Hlávka, dr. Július Strinka, dr. Juraj Bober a iní.

Téma sympózia — človek a spoločnosť — poskytla dostatočne široký rámec tak pre nastolenie základných, koncepcných filozofických otázok, ako aj pre teoretickú analýzu niektorých aktuálnych problémov súčasnej spoločnosti a postavenia človeka v nej. Fritom sa výrazne prejavila snaha neodtrhnúť od seba tieto dve rôzne roviny filozofického uvažovania, ale aj sebareflexiu filozofie, zamýšľania sa nad imanentnou filozofickou problematikou chápať v spätosti s konkrétnou spoločensko-kultúrnou funkčnosťou filozofie.

Neбудeme sa podrobnejšie pristavovať u jednotlivých čiastkových tém a referátov. Niektoré referáty uverejňujeme v našom časopise a okrem toho všetky základné materiály sympózia vyjdú v jednej z najbližších publikácií edície Vydavateľstva politickej literatúry Filozofickej aktuality. Záujemci sa teda budú môcť oboznámiť s celým obsahom rokovania. Teraz len stručne zaznamenáme, že — pokiaľ ide o príspevky našich juhoslovanských hostí — bola v nich reč napr. o demystifikácii a desakralizácii spoločenských vzťahov a spoločenského vedomia (V. Korač, B. Debenjak), o povahe determinácie a možnostiach slobody jednotlivca v socialistických spoločenských vzťahoch (V. Rus), o príčinách morálno-politického konformizmu u časti generácie niekdajších revolucionárov (D. Grlić), o mechanizme odcudzenia ľudských hodnôt (Ā. Tanovič) a pod. Nech vezmeme ktorékoľvek z vystúpení našich juhoslovanských hostí, v každom z nich sa prejavila sympatická všeobecná črta súčasnej juhoslovanskej filozofie: jej otvorenosť a vnímavosť voči živej spoločenskej problematike, jej bytostná zaangažovanosť na osudoch socialistickej spoločnosti a etická zviazanosť s progresívnymi demokratickými spoločenskými silami a napokon i nebojácnosť aktívne

zasahovať do spoločenských zápasov, nevyhýbať sa pomenovaniu vecí a javov ich pravými menami. Zdá sa, že by bolo ťažké predstaviť si prehľbujúcu sa demokratickú atmosféru juhoslovanského politického a kultúrneho života práve bez účasti juhoslovanských filozofov.

Z referátov československých filozofov vyvolalo najživší ohlas vystúpenie M. Průchu, najmä jeho kritika tzv. konformného humanizmu, ktorú vyslovil v rámci svojho pokusu o náčrt novej, neantropologickej ontológie. Jeho kritika konformného humanizmu, ohraničujúceho sa na púhe utvrdzovanie dosiahnutého stupňa humanity a neprekračujúceho horizont daných pomerov, sa stretla s pochopením. Určité otázky a polemiku (M. Kangrga, P. Vranicki, D. Rodin, J. Strinka a iní) vyvolal však jeho pozitívny výklad tzv. neantropologickej ontológie. Diskutérom sa nevidelo dosť presvedčivé, či koncept, ktorý predkladá M. Průcha, naozaj prekonáva a rieši antinómie predchádzajúcich ontologických modelov. Škoda, že obsažný program nedovoľoval, aby sa práve k tomuto referátu, ktorý so vzácnou vyhranenosťou formuloval určité základné filozofické hľadisko, rozvinula širšia a sústredenejšia diskusia. Záujem vyvolali aj niektoré ďalšie referáty našich účastníkov, najmä referát R. Richtu o spoločenských a ľudských aspektoch vedecko-technickej revolúcie, a tiež referáty J. Bodnára o filozofii a vedách o človeku a A. Hlávka o problémoch určenia podstaty človeka, ktoré boli predložené písomne, a referát J. Strinku o etických aspektoch filozofie.

Prirodzene, nielen oficiálny program, ale aj priateľské posedenia, pre ktoré bol dostatok príležitostí, zohrali veľmi pozitívnu úlohu pre lepšie vzájomné oboznámenie sa a zblíženie juhoslovanských a československých filozofov. Premyslieť a exploatovať podnety, ktoré prinieslo toto sympóziu a vzájomné rozhovory, bude iste užitočné pre obidve strany. Nakoniec sa žiada vysloviť želanie, aby sa takéto kontakty a konfrontácie naďalej úspešne rozvíjali.

J. S.

ZDANIE SPOLOČENSTVA A SKUTOČNÉ LUDSKÉ SPOLOČENSTVO*

VELJKO KORÁČ, Belehrad

Keď sa človek kriticky díva na svet, ktorý sám vytvoril, zisťuje, že jeho svet ešte stále nie je ľudským svetom, t. j. svetom, v ktorom by *človek a ľudskosť* boli posledným účelom všetkého, ale iba historicky danou možnosťou *ľudského* sveta. Vytvárajúc sám seba, tvorí človek svoje vlastné dejiny. Sebavytváranie človeka je však zároveň i seba-predmetňovaním a sebaodcudovaním, a preto sa celé doterajšie dejiny javia ako zložitý a protirečivý proces dosahovania a strácania ľudských bytostných síl a vlastností. Teda, bez ohľadu na to, v akej miere sa človek môže považovať za historickú bytosť a v akej miere môže historickú dimenziu svojho bytia vyzdvihovať ako podstatnú dimenziu svojho ľudského rodu, vďaka ktorej stojí nad všetkými ostatnými živými bytosťami, má ešte viac dôvodov, aby sa opytoval, aké reálne možnosti má pre prekonanie, zrušenie odcudzenia a neľudskosti a pre uskutočnenie svojich skutočných ľudských možností.

Touto otázkou sa začína humanistická kritika spoločnosti. Z ontologicko-antropologickeho hľadiska pátra kritika po prěčinách odcudzenia v samotnej štruktúre ľudskej

* Zo sympózia československých a juhoslovanských filozofov.